

« ИНСОН ВА ҚОНУН »

КУШ — ЭДИЛЛИКТЕ!

Газета 1996 — жыл
1-сентябрден
шыға бастады.

№ 6

1996 жыл

7-ДЕКАБРЬ

ШЕМБИ

сатууда еркин баҳада

АДАМ ХЭМ НЫЗАМ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХУҚЫҚ ҚОРҒАҰ УЙЫМЛАРЫНЫҢ ЖӘМИЙЕТЛИК—ХУҚЫҚЫЙ ГАЗЕТАСЫ

БИРИНШИ ШАҚЫРЫҚ ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ТОҒЫЗИНШИ СЕССИЯСЫН ШАҚЫРУУ

ХАҚҚЫНДА

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИ БАСЛЫҒЫНЫҢ ПӘРМАНЫ

1. Биринши шақырық Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң тоғызыншы сессиясы 1996 жыл 14-декабрь күни шақырылсын.

2. Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң тоғызыншы сессиясының күн тәртібине қарап шығуға төмендеги мәселелер усынылсын:
— Озбекстан Республикасы Президенті И. Ә. Қаримовтың хадық депутатлары Жиззақ, Сырдырья хэм Наманган Ұалаятлық Кеңеслери сессияларында шығып сөйлеген сөзлеринен келип шығатуғын Ұазыйпалар хақында;

— «Қарақалпақстан Республикасының референдумы хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары;

— «Қарақалпақстан Республикасының референдумы хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары;

— «Меншик хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары (жаңа редакцияда);

— «Тутыныушылардың хуқықларын қорғау хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары;

— «Акционерлик жәмийетлер хэм акционерлердиң хуқықларын қорғау хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары;

— «Қарақалпақстан Республикасында хәкимшилик-аймақлық дүзилис, топонимикалық объектлерге атамалар беріу хэм олардың атамаларын қайта өзгертиу мәселелерин шешіу тәртіби хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары (жаңа редакцияда);

— «Қарақалпақстан Республикасының хурметли атақларын шөлкестіриу хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары;

— «Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары»

— «Билимлендириу хақындағы» Қарақалпақстан Республикасы Нызамына өзгерислер хэм қосымшалар киргизиу хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары;

— «Монополистик жумысты шеклеу хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызамына өзгерис-

лер хэм қосымшалар киргизиу хақында» Қарақалпақстан Республикасының Нызам жойбары;

— «Қарақалпақстан Республикасы Хожели районлық судының баслығы хақында»

Сессияның күн тәртібине Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң Ұәкилтигине киретуғын басқа да мәселелер усынылыуы мүмкин.

Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығы

У. ӘШІРБЕКОВ

Нөкис қаласы, 30-ноябрь, 1996 жыл.

ТИЙКАРҒЫ НЫЗАМЫМ — КОНСТИТУЦИЯМ

Сәуір самалларың қырларды гезип,
Есип тур хэм өзін ол еркин сезип.
Қайтып келип атыр ата-мәканға,
Ұшып кеткен қуслар уядан безип.
Барлығы, барлығы—сениң мәргиян
Тийкаргы Нызамым—
Конституциям!

Сен, әдил Нызамсаң, теңлик әперген.
Инсанға еркинлик, кеңлик әперген.
Елимдеги пухараның бәрине,
Иош, илхам әкелген, ердик әкелген.
Сен, тарийх, жылнама, қосық, дэстансаң,
Сен, жақан тән алған
Өзбекстансаң!

Тарийх, шежирем узақ, түркий халықпан,
Гиреули орным бар дүнья тарийхтан.
Әмир Темурым бар, Ерназарым бар,
Елин, журтын жети ықлымға танытқан.
Бул нурлы әжайып заман—меники!
Бул Ұатан—меники, жақан—меники!

Бүгин дөгерекаш гүллер ашқандай,
Ашқан гүлге таң шапағын шашқандай.
Ата журтым—Уллы Түркстан бүгин,
Дослар дослар менен дийдарласқандай.
Тийкаргы Нызамым! Сау бол,
Мәңгиге Мустақил—еркин заман бол!

Бийсенбай АЛИСАНОВ,

Хожели районлық «Ватанпарвар» жәмийетиниң баслығы. Хожели қаласы.

ХАЛЫҚ ХӘКИМИЯТЫ

Мәмлекетлик гәрезсизликке ерисиу Өзбекстанның экономикалық хэм жәмийетлик рауажлануында, мәдений хэм руухый қайта оянуында айдын жолларды ашып берди.

Өзбекстанның өз гәрезсизлигине ерискеннен кейинги өткен жыллар ишинде оның сиясий системасында терең принципал өзгерислер жүз берди. Бул жыллар ишинде Өзбекстанның мәмлекет басқаруы системасында Нызам шығаруы тарауында айтарлықтай алға илгерилеушлик болды.

Гәрезсизлик нәтижесинде демократияның барлық талапларына жууап беретуғын Өзбекстан Республикасы Конституциясы қабыл етилди, көп Ұәкилли хәкимияттың ең бир демократияшыл системаларының бири дүзилди, биринши рет көп партиялы тийкарда Өзбекстан парламенти — Олий Мажлис сайланды. Биз, ҳәзир жаңа жәмийетлик сиясий дүзим хэм мәмлекет моделин жаратпақтамыз.

Өзбекстан Республикасы Президенті И. Ә. Қаримовтың шығармаларында республикамызда жаңа жәмийетлик дүзимге өтиудің пухта ойлап қурылған қағыйдалары ислеп шығылған. Өзбекстан мәмлекетлик хәкимият системасы хэм Қарақалпақстан мәмлекетлик хәкимият дүзилислери бул ислерди әмелге асырушы тийкаргы күш болып есапланады.

Өзбекстан Республикасы Конституциясының 18-режесинде көрсетилгендей Өзбекстан Республикасының мәмлекетлик хәкимият системасы хәкимиятларды нызам шығаруы, атқаруы хэм суд хәкимиятларына бөлистириу принципине тийкарланған. Бул басқаруы уйымларының хәр қайсысының хуқықлары, атқаратуғын хызметлери, жууапкершилиги,

өз-ара қарым-қатнасықлары Конституцияда анық хэм айқын белгиленип берилген.

Өзбекстан халқы атынан тек оның төрепинен сайлап қойылған республиканың Олий Мажлиси хэм Президент хәрекет ете алады. Жәмийеттиң хеш қандай бөлеги, сиясий партия, жәмийетлик бирлеспе, хәрекет ямаса айырым адамлар Өзбекстанның халқының атынан хәрекет ете алмайды.

Өзбекстан Республикасының Олий Мажлиси республикада нызам шығарушы хәкимиятты әмелге асыратуғын жоқары мәмлекетлик көп Ұәкиллик уйым болып табылады.

Депутатлық корпусқа 15 мәмлекет Ұәкиллери кирген, бул бизиң елимиз ушың толық нызамлы хэм бизиң мәмлекетимиз басшылыққа алатуғын ғалаба тең хуқықлық принципін айқын көрсетеди.

Өзбекстан Республикасының Олий Мажлиси хақындағы Конституциялық нызамның 6-режесине мууапық Олий Мажлис жумысының шөлкестіриу формасы сессия болып табылады. Олий Мажлис сессиялары оның баслығы төрепинен зәрүрлигине қарап бир жылда кеминде еки мәртебе шақырылады.

Олий Мажлистиң гезексиз сессиялары Олий Мажлистиң баслығы төрепинен оның басдамасы менен яки Өзбекстан Республикасы Президентиниң, Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң яки Олий Мажлис депутатларының кеминде үштен бир бөлиминиң усынысы менен шақырылады.

Өзбекстан Республикасы атқаруы хәкимиятының жоқарғы органлары қурамына республика Президенті, Министрлер Кабинети, министрликлер, мәмлекетлик комитетлери хэм басқа да орайлық басқаруы мәкемелери киреди. Олар өз хуқықый мүмкиншилигине жараса Өзбекстанда улыўма, тараулар бойынша хэм тармақлар-ара орайлық мәмлекетлик басқаруыды әмелге асырады. Олардың хәр бириниң хуқықый статусында шөлкестірилиуи хэм-ис қәбилетиндеги улыўмалықлар менен бир қатарда хәр бириниң өзине тән қәсийетлери бир хэм олардың ис қәбилетиниң тийкаргы бағдарларын төмендегисе белгилеу мүмкин:

— Өзбекстан Республикасының суверенлик хуқықларын кеңейтиу, оның мәмлекетлик гәрезсизлигине ерисиу хэм оны бекемлеу бағдарында айтарлықтай ислер исленди хэм исленбекте;
— мәмлекетимизде экономикалық реформаларды иске асыруы, булардан ең прилери басқышпа-басқыш өткизилип атырған пул реформалары, банк систе-

масын түп-тамырынан қайта қурыу, меншиктиң көп түрлилигин енгизиу х. т. б. Сондай-ақ:

— гәрезсизлик шараятында сыртқы сиясатты тийкарлау хэм әмелге асыруы, Бирлескен Мәмлекетлик Шөлкестиндеги хэм басқа мәмлекетлер менен өз-ара қатнасықлар хэм бирге ислесуди жолға қойуы хэм кейинги күнлердеги халықтың кем тәмийинленген бөлеги хэм оқытыушылар, көп балалы семьялар хэм басқаларды мәмлекетлик бюджеттен ис хақы алыушы пухараларды экономикалық төрептен қорғау бойынша исленип атырған бир қатар шараларды айтсақ болады.

Өзбекстан Республикасы жергиликли хәкимият-Ұәкиллик органлары системасының жәмийетлик-экономикалық хэм аймақлық тийкарларына келетуғын болсақ, Өзбекстанның ҳәзирги күндеги административлик аймақлық бөлинуи республиканың өндирис күшлериниң жағдайы, олардың жайласуы характери, транспорт хэм байланыс қуралларының рауажлануы, орындарындағы басқаруыдың шөлкестіриушлик дүзилисин анау ямаса мынау дәрежеде көрсетип береді.

Жергиликли хәкимиятлардың тийкаргы Ұазыйпалары: нызамлылықты, хуқықый төртипти хэм пухаралардың қәуипсизлигин тәмийинлеу, аймақларды экономикалық, социаллық хэм мәдений рауажландыруы, жергиликли бюджетти қәлиплестириу хэм оны атқаруы, жергиликли салықтар, жыйымларды белгилеу, бюджеттен тысқары қорларды пайда етиу, жергиликли коммунал хожалыққа басшылық етиу х. т. б. бир қатар Ұазыйпалар киреди.

Халық депутатларының жергиликли кеңеслериниң хәмме бууынлары хуқықый субъект болып есапланады хэм олар нызам менен өз ықтыярына берилген қәлеген мәселелерди өз бетинше шешуе хуқықы бар.

Өзбекстан Республикасы Президентиниң республика, «Маҳалла» қайырсақауат қорын дүзиу хақындағы 1992 жыл 12 сентябрдеги Пәрманына мууапық жергиликли хәкимияттың ең төменги басқышы болған маҳаллий комитетлердиң өз территориясында жасайтуғын кем тәмийинленген топарларға материаллық жәрдем беріу хэмде халықтың социаллық зәрүрликлери хэм мүтажлери қанатландыруы бағдарындағы хуқық хэм мүмкиншилликлери және де кеңейтиуге себеп болды.

Өзбекстанның нызам шығарушы хэм атқарушы хәкимияты менен бир қатарда суд хәкимияты да өз алдына бир системаны қурайды. Суд хәкимияты өзлериңизге белгилі болғанындай, Жоқарғы Суд, Халық судлары, арбитражлы судлардан турады.

(Дауамы 2-бетте).

ШЭРТНАМА ОРИНЛАНЫУЫ ШЭРТ, ЯМАСА...

Ҳозирги дәуиримиздеги экономика-лық қыйыншылықларды бастан кеширип атырған бир пайытта, Республикамыздағы мекеме, кәрхана ҳам шөл-кемлерде өз ара дүзилген шэртнама-лардың орынланбауы ҳам бийкар етилиу фактлери ушырасуы сөзсиз.

Журналист Парахат Ҳабибуллаев мине усы мәселелер бойынша Қарақалпақстан Республикасы Хожалық суды баслығы Азат Жаңабаевич НУРЖАНОВ пенен гүрриқлести.

Қарақалпақстан Республикасы Хожалық суды Өзбекстан Республикасы суд хәкимиятының система-сының шақашасының бири болып өзиниң жұмысларын Өзбекстан Республикасы хожалық процессуал—кодексини муапық алып барады. Қарақалпақстан Республикасы конституциясының 100-статьясына муапық экономикалық салада ҳам оны басқаруудың барысында хәр қыйлы меншик түрлерине тийкарланған кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер сондай-ақ исбилерменлер арасында жүз берген хожалық даулары ҚР Хожалық суды тәрәпинен оның үқилликлери шегинде шешиледи. Яғный меншик түрлерине бийгөрез юридикалық шахслар, мәмлекетлик уйымлар ҳам физикалық шахслар арасында, экономика тарауында ямаса басқаруу қатнастарында пайда болған тартысларды қарап шығады ҳам олар суд процессинде өзиниң хуқықын қорғау мақсетинде судқа муражат етиуине хәқылы. 1996 жыл 9 ай ишинде Хожалық судына 785 хожалық ислерин жүргизуишү субьектлеринен дауа арзасы келип түсти. Соның ишинде хожалықтың хуқықы тикленип суд тәрәпинен тийисли шешимлер қабыл етилип орышлау ушын жиберилди. Демек, хожалық судының тийкарғы уазыйпасы хожалықтың хуқықын қорғап, нызамлы әдилликти тиклеу болып есапланады.

Жоқарыда айтып кеткенимдей быйылғы жылы 9 ай ишинде 785 ис қаралып, соның ишинде 726 ис есапласуу бойынша, 25 ис төбиятты қор-

ғау бойынша, 3 ис жетиспеушилик бойынша, 10 ис банкрот деп жәриялау ҳам 4 ис нызамсыз деп табуу хәқында.

Соның ишинде Республика аймағында көплек ушырасатуғын дауалардың бири есапласуу мәселеси. Яғный бир хожалық пенен екнши хожалық арасында шэртнама дүзиледи ҳам олар арасындағы шэртлер орынланбай қалыуы мүмкин, Усыған байланысты талапкер өзиниң хуқықын қорғау мақсетинде судқа хабарласууға мәжбүр болады. Нәтижеде жууапкер хожалық өзиниң кәрханасына ақшалай зыян келтиреді. Себеби хожалық судында ис қаралғанда жууапкерден жәрима ҳам мәмлекетлик бакы пулы өндириледи. Мысалы: ҚҚ қурылыс ирригация монтажлау басқармасына қараслы №1 УПТК, менен «Хожели таласы» Акционерлик жәмийети өз ара шэртнама дүзген. Бирақ №1 УПТК тәрәпинен шэртлер орынланып, уақтында өним тапсырылуына қарамастан өним ушын 181 мың сумнан аслам ақша өз уақтында төленбеди. Бирақ, дауагер тәрәпинен бир неше мәрте талапкерлик арзасына қанатландырыусыз жууап алған. Дауагер хуқықын қорғау мақсетинде хожалық судына дауа арза келтирди. Суд дауа арзаны қанатландырды ҳам дауагердиң хуқықын қорғап қарызын жәрима менен қоса өндирип

берди. Нәтижеде «Хожели таласы» Акционерлик жәмийети тийкарғы қарызына қоса жәрима ҳам бакы пулын төлеуге мәжбүр болды. Соның менен бирге өз кәрханасына үлкен зыян келтирди.

Хожалық судына келип түскен арзалардың көпшилиги хожалықлар арасында келиспеушиликлер болыудан ҳам өз уақтында шэртлердиң орынланбауына байланысты.

Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасы тәрәпинен улыма бақлау жүргизилгенде анықланған хожалық ислери келип түскен фактлер де аз емес.

Қарақалпақстан Республикасы Хожалық судының—хожалық басшыларын мәкемелердиң жууаплы хызметкерлерин, ҳам пухараларды қабыл алыу күнлери судтың баслығына оның орынбасарына, судьялар ҳам нызам мәсләхәтшилериине жүкленген.

Судқа келген адамлардың сорауларына жазба ҳам ағызша жууап бериледи. Усы жерде айтып кететуғын және бир нәрсе, ӨР Хожалық судының процессуаллық—кодексиниң II-бабында хожалық тартысларын судқа арз етпестен бурын ақ сапастырууға болатуғынлығы көрсетилген. Яғный хуқықы бузылған қызығыушы тәрәп, түсиндирилгени тәртіпте қарыздарға талапкерлик арза береді. Егер қарыздар қанатландырыушы жууап берсе, бул жағдайда қызығыушы тәрәп қарыздардың есап бетинен тартыссыз тәртіпте банк арқалы өзиниң бийлиги менен қарызын өндирип алыуына болады. Бул ушын қарыздардың талапкердиң арзасына берген жууабы бийликке қоса бериледи.

Хожалықлар арасында олардың жууапкершилигин сапастыруушы хужжет—бул шэртнама болады. Шэртнамалар хәр қыйлы тарау бойынша, хәр қыйлы түрде дүзиледи. Бул шэртнамалар хәр тараудың өз өзгешеликлерине қарап дүзилиуи керек.

Бириншиден: Хожалық басшылары барлық хожалық финанс қатнастарын

шэртнама тийкарында дүзсе, ҳам бул шэртнамаларды дүзбестен алдын хуқық мәсләхәтшилериине таныстырса, ямаса нызам тарауында ислеуишү қәнигелер менен мәсләхәтлесе.

Екиншиден: Улыма шэртнама дүзгенде тәрәплердиң хуқықы ҳам жууапкершилиги кең жазылса, Егерде бир тәрәп өзине жүкленген уақыт ишинде жууапкершилигин орынламаса оған ақшалай пайыз өндириу талаптары жазылса. Себеби практикада ушырасатуғын ағуал, хожалық басшылары хызмет еткен жұмысы ямаса сатылған өнимниң баҳасы исленген ҳам сатылған уақыттан судта қаралатуғын күнге суммасында өзгерис болады. Усыған байланысты өнимниң баҳасын судқа жолыққан күннен баслап көбейтиуді сораиды. Бирақ шэртнамада өним ушын төлемеген уақытқа пайызлар көрсетилмейди. Мине усындай жағдайларға көре шэртнама кеңирек көрсетилсе.

Үшиншиден: Хожалықлар арасында шэртнама дүзилгенде екнши тәрәп өзине алған миннетлемесин орынлай алма, оның есап бетинде пулы, тийкарғы қураллары ҳам кепиллик беріуишү кәрханалары барлығын билеп мүмкиншилиги болса, тексерип көрсе де болады.

Сөзимниң ақырында айтып кетейин Қарақалпақстан Республикасы хуқық қорғау уйымларының жәмийетлик—хуқықый «Адам хәм Нызам» газетасының жарық көриуи менен газета жәмийетине алдағы жұмысларында табыслар тилеп, бул газета хуқық қорғау уйымларына ҳам Республикамыз пухараларының өз хуқықларын қорғауда әхмийетли роль атқарады деп ойлайман. Соның менен бирге бүгінги хожалық қатнастарын реформалау дәуириңде Өзбекстан Республикасы аймағында шығып атырған «Хожалық хәм Хуқық» журналына жазылууға Республика пухараларын шақыраман. Журнал индекси 75511 бир жыллық жазылуу баҳасы 483 сум 60 тийин.

ХАЛЫҚ ХӘКИМИЯТЫ

(Басы 1-бетте)

Гәрәзсизлик шарапаты нәтижесинде пайда болған жаңа орган Конституциялық Судта суд хәкимияты системасына киреди. Бул органның пайда болыуы демократиялық мәмлекет турмысындағы үлкен уақыя болды. Басқа мәмлекетлерде бундай органлар хәр қыйлы атамата жүргизиледи. АҚШта—Олий Суд, Францияда—Конституциялық Кеңес, ГФРда—Конституциялық Суд. Қағыйда бойынша бул органның жұмысы хеш ким тәрәпинен қадағалайбайды. Ол парламенттиң нызамларын, хукимет хәм мәмлекет Президенти Пәрманларының Конституцияға сәйкеслигин анықлайды.

Суд хәкимиятының актлери, барлық мәмлекетлик уйымлар, жәмийетлик бирлеспелер, кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер, хәмедлар топарлар хәм пухаралар ушын миннетли.

Өзбекстан Республикасында суд ислерин жүргизуи өзбек, қарақалпақ тиллеринде ямаса сол орындағы халықтың көпшилигиниң тилинде жүргизиледи. Сондай-ақ, суд процессинде дилмашлардан пайдаланыуға хәм айыпланыушы өзін-өзи қорғау хуқықын пайдаланыу мүмкиншилигине ийе. Усы жерде айта кететуғын бир нәрсе, хәзирги күнде «Адвокатура хәқында» жаңа нызам исленип шығылып, талқыланып атыр. Жақын күнлерде сессияда тастыйықланғаннан кейин бул нызам өзін-өзи қорғау, Әдил суд тарауында кең мүмкиншиликтерди жаратып береді. Соның ишинде өз бетинше (жекке) адвокатлық жұмысларына да жол қойылады.

Биз жоқарыда сөз еткен Өзбекстан мәмлекетлик хәкимияты системасы хәм оның қурамына киретуғын Қарақалпақстан Республикасының хәкимият системасы менен бирдей емес хәм бирбирине келип шығып турған бир структураны қурап турған жоқ. Хәр бир республикада өзиниң миллий мәмлекетлик дүзилиси, сиясаты, жәмийетлик талаптарына жууап бере алатуғындай етип мәмлекетлик хәкимияты қурылған. Сол себептен булардың ис қабилетин салыстырмалы рәуиште көрсетип өткен мақуллырақ болар.

Өзбекстанда мәмлекет Президентлик басқаруына тийкарланған болса, Қарақалпақстанда парламент басқарады. Өзбекстанда Олий Мажлис тек нызам шығаруышү жоқарғы орган функциясын атқарса, Қарақалпақстанда Жо-

қарғы Кеңес хәм нызам шығарады хәм Жоқарғы Кеңес баслығы арқалы атқаруу хәкимиятында да қатнасады. Өзбекстанда Президент мәмлекетлик хәкимият басшысы хәм атқаруушы хәкимияттың басшысы болса, Қарақалпақстанда парламент басшысы Жоқарғы Кеңесті басқарады, ал Министрлер Кеңесі басшысы мәмлекеттегі атқаруушы хәкимиятты жүзеге шығарады, бирақ олда өз нәубетинде Жоқарғы Кеңеске есап берип турады. Сондай-ақ, Өзбекстанның уәлаятларындағы жергиликли хәкимиятты да биздеги жергиликли хәкимият пенен салыстырып болмайды, хәр қайсысының өзиниң хуқықый статусына жараса функциялары, мүмкиншиликлери бар.

Суд хәкимияты Өзбекстанда да, Қарақалпақстанда да болғаны менен хәзирги дәуирде олар бир бағдарда жұмыс алып бармақта, сонлықтан Өзбекстан Жоқарғы Суды ең жоқарғы суды болып қалып отыр. Бирақ, Өзбекстан Конституциялық суды менен Қарақалпақстан Конституциялық Бақлау Комитетиниң функциялары яки мүмкиншиликлерин бир-биринен келип шығады—деуге болмайды. Хәр қайсысының өз алдына Нызамы бар, Жоқарғы Конституциялық бақлауды әмелге асыруушы мәмлекетлик хәкимият органы болып есапланады.

Қарақалпақстан Республикасы Конституциясында Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының функцияларын Қарақалпақстанның хәзирги дәуир мәмлекетлик рауажланыу басқышы талабынан келип шығып, бирқанша дәрежеде кеңейтирилген, ледин биз буну хәкимиятты бәлистриуи принципниң бузылуы, деп түсинбеуимиз керек.

Хәкимиятты бәлистриуи принципни мәмлекеттиң конкрет-тарийхый шэртшараптарын есапқа ала отырып қолланылса ғана, хәкимият органдарының қатнасығын хәм тең салмақлылығын тәминлеу мүмкин.

Хәкимияттың үш тарауы: Нызам шығаруышү, атқаруышү хәм суд хәкимияты тек ғана үшеуи биргелікте бирден-бир мәмлекет хәкимиятын дүзеди. Олардан басқа хеш бир мәмлекет органы хәкимиятқа дауагер бола алмайды.

М. БАБАНИЯЗОВ.

Қарақалпақстан Республикасы Ишкі ислер министрлиги орынбасары. Ишкі хызмет подполковниги.

ВETERАНЛАРГА ХҮРМЕТ

Республика аймағында қайыр-сақауатлық ислери өткерилемкте. 2-декабрь күни ҚРИИМ жеке қурамы атынан Уәкиллери топары Нөкис қаласында жасайшы майың хәм жеке баслы пухаралардың үйине барып, хал-жағдайларынан хабар алды 1-топар майышлары Васенькин Петр Александрович, Елмуратова Задахан, Сохнова Надежда Исаевна, Савичева Анна Сагивеналардың үй-

лерине барып, оларға материаллық жәрдем көрсетилди.

Жәрдем пулларын Министрдиң хызметкерлерге жәрдем көрсетуи фонды баслығы, милиция подполковниги Хабибулла Раметов, Ветеранлар Кеңесі баслығы Наурызбай Таумуратовлар тапсырды.

Ж. ӨТЕНИЯЗОВ,
ҚРИИМнің баспа сөз хызметни аға инспекторы.

КОНСТИТУЦИЯМИЗ АМАЛДА

Ўзбекистон Республикаси учун мустақилликнинг дастлабки йиллари ўз истиқлол ва тараққиёт йўлини собитқадамлик билан излаш.—Ўзбекистон эркин, қудратли ва гуллаб-яшнаётган мамлакатга айлантириш йўлида интилиш дәври бўлди. Бу даврда биз ўзлигимизни англаш йўлида улкан қадим қўйдик, ўзимизнинг тарихий йўлимизни танлаб олдик.

Ҳаётимизни, жамиятимизнинг асосий тамойилларини ва давлатимизнинг сиёсий ижтимоий ҳуқуқий, иқтисодий тузилмаларини ҳал қилувчи умуминсоний қадриятларга асосланган, эркин демократик келажакимизни аниқ белгилаб берган Асосий Қонун Конституциямизни қабул қилдик. Ўзбекистон Конституцияси 1992 йил 8-декабрда XII чақириқ Республика Олий Кенгашининг II-сессиясида қабул қилинди.

Конституциямизнинг Асосий Қонун эканлиги қуйдагиларда ифодаланган бўлиб:

— нисбатан узоқ муддатга мўлжаллаб қабул қилинади;

— жамият ва давлат ҳаётидаги жиддий иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий ўзгаришлар тухайли ҳамда уларни ифодалаш мақсадида қабул қилинади.

— барча соҳаларда йирик ва жорий қонунларнинг асосий принциплари ва моҳиятини белгилаб беради ҳамда мавжуд сиёсий ижтимоий-иқтисодий тузумни акс эттириш билан бирликда жамият ва давлат ривожланишида дастурий аҳамиятга эга.

Президентимиз И. А. Каримовнинг «Биз ўз тараққиёт йўлимизни Конституция асосида белгилаб олганимиз лозим. Давлатимизнинг келажакги халқимизнинг тақдири кўп жиҳатдан Конституциямиз қандай бўлишига боғлиқ», —деган фикри чуқур, ҳақиқатли ифодалайди.

Энг муҳими Республикамиз Конституциясида қонуан мустақкамлаб қўйилган муаммоларни шартли равишда қуйдаги гуруҳларга бўлиш мүмкин.

— ижтимоий тузум масалалари, жамиятнинг иқтисодий негизлари, жамоат бирлашмалари, оммавий ахборот воситалари ҳақида.

— фуқораларнинг асосий ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари,

— давлатнинг инсонпарварлиги, ижтимоий роли, демократик ва ҳуқуқий характери ҳамда маъмурий-ҳудудий тузилиши, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон Республикаларининг давлат—ҳуқуқий муносабатлари;

— давлат органларининг ташкил этилиши, ҳуқуқий мақоми, фаолият тартиби.

Конституциянинг қабул этилиши ва амал қилиши мамлакатимизда барқарорлик вазиятини вужудга келтирапти. Бу Конституциямизнинг катта хизматидир.

Мамлакатимиздаги ижтимоий-сиёсий муносабатларни ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиб туриш мақсадида Конституциямиз Республиканиң йирик ва жорий қонунларга ва бошқа юридик хужжатларга ҳам мурожаат қилиди. Улар Конституциявий қонунлар ёки ҳавола этувчи нормалар деб аталади. Қарақалпақ Конституциямизда ана шундай қонунларга ҳавола этувчи тушунчаларга қарийб юз марта мурожаат қилинган. Улар кўп жиҳатдан Конституцияни тўлдирди, хуллас Конституциявий вазифани амалга оширишга ёрдамлашади. Иккинчи томондан бундай ҳуқуқий нормалар Конституцияни ихчамлаштиради.

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси жаҳонда янги демократик мамлакат пайдо бўлаётганлиги, халқимизнинг ижтимоий адолатга, инсонпарварликка асосланган ҳуқуқий давлат яратиб борасидаги кўп асрлик орзулари амалга ошаётганлигини кўрсатади.

Зулфия БОБОЖАНОВА,
Қорақалпоғистон Республикаси Адлия Вазирлигининг Қонун лойиҳаларини тайёрлаш, систематизация ва кодификациялаш бўлими, мудири.

Ёшлар бизнинг

келажакимиз.

Мустақиллигимизнинг пойдеварини мустақамлашда жамиятимиз аъзолари маданий-маънавий, ахлоқий, таълим-тарбия ишларини оқилана йўлга қўйиш ҳозирги кунда катта аҳамиятга эгадир.

Мустақил Ўзбекистон Республикасининг Асосий Қонуни — Конституция фарзандларнинг олдидagi инсоний бурчлари ва масъулиятлари нималардан иборатлиги, миллий қадриятларимизнинг асосий ғоя ва қондаларга асосланиб белгилаб берилган. Унинг 66-чи моддасида қайд қилинишича «вояга етмаган, лаёқатли фарзандлар ўз ота-оналари ҳақида ғамхўрлик қилишга мажбурдирлар» дейилган.

Ҳозирги пайтда тараққиётимиз тақдирини маънавий жиҳатдан етук инсонлар ҳал қилади. Шу бойисдан ёшларни тарбиялашда, уларнинг онгига мустақиллик шарофати билан қўлга киритилган янги қонуналаримизни тўлиқ етказиш учун мактаб ўқувчилари, ўрта ва юқори билим юртлилари студентлари орасида суҳбатлар тушинтиришлар олиб бориш ҳар бир юрист ва ҳар бир педагог учун ҳам фарз ҳам қарз бўлиб ҳисобланади.

Яқинда бундай тушинтириш ишларидан бири Хўжайли шаҳар Ж. Бекмуртов номидаги халқ хўжалиги лицей ёшлари орасида бўлиб, Хўжайли шаҳар ФХДЕ бўлими ходимлари ва лицей ўқитувчиси М. Собирова олиб борди.

Катталарга иззат-икром, кичикларга меҳр-шафқат фарзандларга меҳр-оқибат — булар инсоннинг инсон сифатида улуглайдиган, ахлоқий, маънавий, жиҳатдан гўзал ва баркамол қиладиган қадриятлардан бўлиб ҳисобланади.

Мана шу қадриятларимизнинг амалга ошиши учун ҳар биримиз ҳисса қўшайлик.

Санобар ХОЛБОЕВА,

Хўжайли шаҳар ФХДЕ бўлими бошлиғи.

Неке ҳам Семья ҳақида

Бирин бири сўйиш, турмыс қурган жаслар омир жолын бирге қөдем басыўга уйғарып шөртлескен еки жасқа хөш нөрсө тосқынлық болмаўы керек. Хөр қыйлы қыйыншылықларды ақыл менен жеңе билсе, бир-бирине шын дос ғамхоршы бола билсе ғана семьяның бекемлигин сақлай алатуғыны сөзсиз. Семья, турмыс дегеннің, не екенин түсинбей гейпара жаслар бир көриўден бир-бирине ашық болып, шаңарақ көтерип турмыс қурады. Арадан көп ўақыт өтпей арзымайтуғын бир себеплерге байланыслы бир-бирин жек көрип, ажырасып жүрген жасларымыз баршылық.

Семья қурып атырган жаслардан жө-

мийет алдындағы жеке жуўапкершилигин арттырыў мақсетинде олардан ант алынады.

Өзбекистан Республикасының «НЕКЕ хөм СЕМЬЯ», туўралы кодексиниң 15 статьясына муўапық, некелесўди қөлеген жаслар ПААЖ бөлимине келип арза бергеннен кейин 1 ай мүддет өткеннен кейин дүзиледи.

Өзбекистан Республикасының «НЕКЕ хөм СЕМЬЯ», кодексиниң 17 статьясы бойынша неке дүзиў ушын некелесўишлер өз-ара келисилген болыўы хөм неке жасына жеткен болыўлары шөрт.

Өзбекистан Республикасының «НЕКЕ хөм СЕМЬЯ», кодексиниң 18 статьясы

бойынша неке жасы ерлер ушын 18 жас, қызлар ушын 17 жас.

Өзбекистан Республикасының «НЕКЕ хөм СЕМЬЯ», кодексиниң 19 статьясы бойынша неке дүзилмейди.

Олардан бирейи басқа некеден турған болса, туўысқан, ағайин қарындаслар ортасында, туўысқан хөм өгей аға, инилер менен апа-сиңдилер ортасында, сондай-ақ балалыққа алынғанлар менен балалыққа алынғанлар ортасында, руўхый кесели бар адамлар менен неке дүзиўге жол қойылмайды.

М. СРАЖОВА,
Қанлыкөл районы ПААЖ бөлими баслығы.

ПУХАРАЛАРДЫҢ ХУҚЫҚЛАРЫН ҚОРҒАЙДЫ

Биринши шақырық Өзбекистан Республикасының Олий Мажлисиниң алтыншы Сессиясының көрип шығуўына «Адвокатура ҳақида» нызам жойбары усынылды хөм Олий Мажлистиниң сессиясы оны мақуллады.

«Адвокатура ҳақида» Өзбекистан Республикасы нызам жойбарының көплеген статьялары жаңа мазмунға ийе болып, адвокатлық хызметниң мәнисине өзгерис киргизилгенлигин айтып өтиўге болады. «Мийнет ҳақида» нызам кодексине муўапық хөрекет етип турған нызамда жоқары билимли адам адвокат болып жұмысқа орналасуўы мүмкин еди. Ал, нызамның жаңа жойбарында адвокатура хызметине киретуғын адам имтихан тапсырып, адвокатлық хызмет пенен шуғылланыў ушын нызамлы түрде, лицензия алыў шөрт делинген. Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик Министри, ўәлаятлық әдиллик басқармасы, Ташкент қалалық басқармасы баслықлары буйрығы менен адвокатлар хөм әдиллик уйымлары хызметкерлеринен теңдей санда дүзилген қөнийгели комиссия лицензиясын береди.

Жаңа нызам жойбары бойынша адвокатқа жеке адвокатлық бюро ашыўға басқа адвокатлар менен коллегия

хөм фирма дүзиўге устав бойынша қарағаланады.

Адвокатлық бюро, коллегия хөм фирмалар есапқа алынған күннен баслап юридикалық жөрдөм көрсетиў ушын юридикалық статуска ийе болады.

Халқымыз арасында хуқық мәселелерин түсиндириў бизде оншелли кеўилдегидей жүргизилмей атыр. Пухаралар юридик маслахат алыў ушын қай жерге барыўды да билмейди. Айырымлары судқа, прокуратураға ямаса әдиллик уйымларына барады. Ал, олар барлық юридикалық мәсләхәтларды адвокаттан алыўға болатуғынлығын биле бермейди.

Адвокат маслахат береди, талап етиўши арза, басқада хуқықый характердеги хужжетлерди толтырады, алдын ала тергеў ислеринде хөм суд исинде қорғаўшы сыпатында қатнасады. Барлық пухаралық хөм административлик ислерде адвокат ўәкил сыпатында шығып сөйлеўи мүмкин, соның менен бирге нызамда қадаған етилген басқада юридикалық жөрдөм көрсете алады.

Жаңа нызам жойбарындағы тағы бир жаңалық бул адвокатның жөрдөмшиси ҳақидағы статья. Адвокат өзине жөрдөмши алыўына болады. Адвокат-

тың жөрдөмшиси юридикалық билимге ийе болыўы керек. «Адвокат ҳақидағы», жаңа нызамда адвокаттың жөрдөмшисиниң хуқықы хөм миннети ҳақида толығырақ балин етилсе жақсы болар еди.

Шахсларға зөрүрли билимге хөм кәсиплик тәжрийбеге ийе болған уйым соның менен бирге адвокатлық хызмет пенен шуғылланыў ушын берилген лицензияны тоқтатады ямаса бийкарлайды.

Жаңа нызам жойбарында қөнийгели комиссия төрепинен айырым ўақытларда адвокаттың хызметине тоқтатылады, қысқартылады ямаса бийкарланады.

«Адвокатура ҳақида», жаңа нызам қабыл етилгеннен кейин ол пухаралардың төреплерине хызмет етеди, деп исенмен. Себеби айырым ўақытларда нызамларды қабыл етиўде асығыслыққа жол қойылады. Соның ушын биринши гезекте пухаралардың хуқықларын қорғайтуғын нызамларды ислен шықса хөм қабыл етсе, буған тәжрийбели юристлер, көпшилик пухаралар өз пикирлерин билдирсе жақсы болар еди.

К. АЛЛАНИЯЗОВА,
Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик министриниң I-категориялы қөнийгеси.

ОЛТИНФУРУШЛАР

(Фельетон)

Одам бир қанча вақтлардан бери хөч қаерда ишламаса, шахсий фирмасы еки магазини бұлмаса, отасидан қолған мерос бұлмаса, у ҳолда қисқа вақт ичиде ГАЗ—31029 автомашинасини, «Фунай» моноблок телевизорини, «Айва» видеоманитофонини, «Панасоник» видеокөмерасыни ва бошқа шунга ўхшаған нарсаларни қаердан олиши мүмкин?

Юқориде номд кўреатилған нарсаларни ўғирлик йўли билан топилған дейишга хөм асөс йўқ. Хөмюртимиз Айтбаев Қурбанбай Каримбаевич бу бойликларни бошқача йўл билан топди. У Тошкент вилояти, Олмалик рангли металлургия ишлов бериш комбинатида қўриқловчи батальонда контроллер лавозиминда ишлаб юриб, рангли металлургия комбинатинда ташқарига олиб чиқиб кетишнинг олдини олиш, қўриқловчиларни контроль қилиш ўрнига, ўзи 1994 йил февраль ойларинда комбинатиниң текшириш пунктиниң ҳа-

жотхонасиндан тергов вақтида аниқланмаған шахс томонидан олиб келиб қўйилған 2 килограммдан қўпроқ миқдордаги соф олтин топиб олған. Бу олтиннинг жинойи йўл билан олиб келиб қўйилғанлигини била туриб, тегишли ташкилотларга хөбар қилмасдан, бойлик ортириш мақсадида Беруний райониндаги уйига олиб келган.

Шу йили Беруний районидан яна Олмалик шахрига олиб келиб шу ерда яшовчи муқаддам икки марта судланған Исаков Одилга ҳар граммни 9 АҚШ долларни ҳисобидан 170 гр-ни 1530 долларга сотган өз ойларинда яна шу боҳадан 200 гр-ни 1800 долларга сотган, бундан ташқари у 1995 йил қиш ойларинда 5 дөна тилла танғанни 100 доллардан 500 долларга, 1995 йилнинг иккинчи ярминда яна 200 грамм олтиннинг ҳар граммни 10 АҚШ доллардан 2000 долларга сотган. Шу сотган АҚШ долларига Тошкент шахридан «Фунай» моноблок телевизорини, «Панасоник» видеокөмерасыни сотиб олған.

1996 йил 10-март күни жинойи йўл билан қўлга киритилған олтиндан 1 кг олиб, яна Исаков Одилнинг ёрдами билан унинг қудаси Мелиқадиров Ибраҳимжон воситачилигида Гужалалов Гаджимаматга ҳар граммни 13 АҚШ долларни ҳисобидан 13 000 долларга сотган. Ана шу 13 000 АҚШ доллариниң 11 000 долларини Исаков О. таниши Айтбаев Қ. га бериб, ўзига 2000 АҚШ долларини харидор топиб берганлиги учун олиб қолған. Айтбаев Қ. бұлса шу пулнинг 9800 АҚШ долларига ГАЗ—31029 русумли автомашина сотиб олған.

Шу билан бирга унинг Беруний райони, Беруний ширкатлар уюшмасида «Намуна» бўлими I-бригадасиндаги уйда тинтув ўтказилганида газ плитасиниң духовкасыга яшириб қўйған 1,5 грамм тирьяк, тегишли рухсатномаси бұлмаған, олишга, сақлашга маън қилинған ТОЗ — 8 миллиграмдан 3 таси, «Макаров» пистолетиниң 2 дөна, ўқи топилған.

Шуниң билан бирга яна Қ. Айтбаев га тегишли бұлған 1,6 гр. күкнор ва ўқ отар қуроли олдин ажралишған ва Олмалик шахри, Фурқат кўчаси 6 «б» уйиниң 17-хонасида яшовчи Хасанова Бахтинисонинг уйидан олинған.

Яна, Қ. Айтбаевнинг уйиниң ёнидаги тұранғилида яшириб қўйған 662 гр. олтин хөм топиб олинған. Айбланувчилар Қ. Қ. Айтбаев, О. Х. Исаков, И. Мелиқадировлар жинойи йўл билан топилған мулкни олиш ёки ўтказиш, валюта қимматликларини қонунга хилоф равишда олиш ва ўтказиш қуроли, ўқ-дорилар, портловчи моддаларга қонунга хилоф равишда эгаллик қилиш жиноятларини содир қилишда айбланғанлар ва ишлари судга ўтказилған.

Беруний район судиниң очиқ суд мажлисинда мазкур жиноят иши 1996 йил 12-ноябрь күни кўриб чиқилди.

Судланувчи Қ. Айтбаев содир қилған жиноятлари мажмуан билан мол-мулкни мусодара қилиниб, 14 йил мүддатга озодликдан маҳрум қилиш жазосига, судланувчи О. Х. Исаков—еса 13 йил 6 ой мүддатга, судланувчи И. Мелиқадиров эса 6 йилга озодликдан маҳрум қилинғанлар, мол-мулкларни мусодара қилинғанлар, Далилий аниё сифатида олинған олтин, автомашина,

видеокөмера, телевизор, видеоманитофонлар давлат фойдасига мусодара қилинған.

Жиноят иши материаллари шуни тасдиқладики, Ўзбекистон Республикасиндан қазиб олиниб ишлаб чиқарилған олтинлар энг соф бўлиб 999,9 ва 958 пробали олтинлардир.

«Республика мустақилликка эришилгандан кейингина маълум бўлдики, Ўзбекистон валюта олтини ишлаб чиқариш буйича собиқ СССР таркибидаги давлатлар орасида Россиядан кейин иккинчи ўринни, ҳақон буйича эса еттинчи ўринни эгаллаб турған экан» деб таъкидлаган эди Президентимиз И. А. Каримов 1996 йил 12-апрелдаги «Ўзбекистан халқи ўз йўлидан қайтмайди» деган нутқида (Ислөм Каримов «Бунёдкорлик йўлидан» китоби Тошкент—1996 йил).

Агарда Қ. Айтбаев бу топилған олтинларни давлат хазинасига топширганнида, топилған олтиннинг маълум қисмининг пулини ўзи оларди, унинг ўзи хөм ёнидаги шериклари хөм ўз уйида, ўз оиласи, бола-чақаси, қарндош-уруғи, ўз эли олдида юрарди.

Хөзир эса улар ўз жазоларини ўтаб юрибдилар. Олтиннинг маълум қисми ва сотилған қисмининг қиймати давлат хазинасига қайтарилди. Соф олтин давлат хазинасига турсагина халққа хизмат қилади, фойда келтиради. Уйда сақланған соф олтин фақат зарар келтиради.

Эндиги гап Олмалик рангли металлургия ишлов бериш комбинати фаолияти ҳақида. Мешинча, комбинатда ишлаб чиқарилаётган рангли металлургия ўлчови йўқ, ҳисоботи йўқ бўлса керак.

Бўлмаса 2 килограммдан қўпроқ соф олтин ташқарига чиқиб кетармиди? Буниси ҳали аниқлангани, ҳали аниқланмагани қанча экан?

Юқоридагиларни кўриб ўтириб ўйладимки ота-бобобаримизнинг «Олтин олма, дуо ол» деган мақоли тўғри бўлса керак! Олтин олганиниң аҳволи вой бўлди-ку? Келин сизлар дуо олақолинг олтин эса давлат хазинасига турсин.

Д. ХУДАЙБЕРГАНОВ,
Қарақалпоғистон Республикаси прокурори ўринбосари адлия маслахатчиси.

ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КОНСТИТУЦИЯСЫНА—4 ЖЫЛ

КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ СУД—ҲӘРЕКЕТТЕ

1995-жыл 22-декабрь күни Өзбекстан Республикасы Олий Мажлисининг төртинчи сессиясында биринши рет Өзбекстан Республикасының Конституциялық Судының құрамы сайланды.

Хәзирги уақытта Өзбекстан Республикасы аймағында жасап атырған көпшилик пухаралар Конституциялық Суд ҳақында түсиникке жетерли дәрежеде ийе емес.

Себеби, олардың пикиринше Конституциялық Суд, Өзбекстан Республикасы Жоқарғы Суды тәрәпинен жынаятлы, пухаралық хәм хәкимшилик ислерди бақлау тәртинде көрип, оларды бийкарлау, өзгертиу ямаса өлим жазасына хәким етилген адамларға кеширим бертиу хуқықларына ийе деген түсиник бар.

Усының нәтийжесинде Өзбекстан Республикасы Конституциялық Судына жоқарыда көрсетилген мазмунда көпшилик арзалар келип түспекте. Бирақ, Өзбекстан Республикасы Конституциялық Суды өз жумысын Конституциясының 108 хәм 109-статьяларына тийкарланып алып барады.

Яғни, Өзбекстан Республикасы Конституциялық Суды нызам шығарыушы хәм атқарыушы хәкимият актлерининг Конституциялылығы тууралы ислерди қарайды.

Атап айтқанда,— Өзбекстан Республикасы Нызамларының хәм Өзбекстан Республикасы Олий Мажлиси қабыл еткен басқада актлердин, Өзбекстан Республикасы Президенти парманларының, хәкимет хәм жергиликли мәмлекетлик хәкимият уйымларының, қарарларының, Өзбекстан Республикасының мәмлекетлер аралық шәртамаларының хәм басқа да миннетлемелерининг Өзбекстан Республикасының Конституциясына сәйкес келетугыны тууралы жуумақ бередиди.

— Өзбекстан Республикасының Конституциясы хәм нызамларының нормаларына түсиник бередиди.

— Өзбекстан Республикасының Конституциясы хәм нызамлары өзининг уазыпасы етип белгиленген басқа да ислерди қарап шығады.

Өзбекстан Республикасы Конституциялық Суды өз жумысын Өзбекстан Республикасы Конституциясы хәм 1995 жыл 30 август күни қабыл етилген «Өзбекстан Республикасы Конституциялық суды ҳақындағы» Нызамға тийкар алып барады.

«Өзбекстан Республикасы Конституциялық Суды ҳақындағы» нызамның 19-статьясында көрсетилгендей Конституциялық Судтың мәжлисинде көрип шығуы ушын Олий Мажлис, Өзбекстан

Республикасы Президенти, Олий Мажлис Раиси, Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси, улыўма құрамдағы Олий Мажлис депутатларының төрттен бир бөлиминен кем болмаған депутатлар топары, Өзбекстан Республикасы Жоқарғы Суды баслығы, Өзбекстан Республикасы Жоқарғы Хожалық Суды баслығы, Өзбекстан Республикасы Бас прокуроры, мәселе киритиуге хәқылы. Буннан тысқары Конституциялық судтың 3 судьясынан кем болмаған құрамның пикири бойыншада мәселе киртилиу мүмкин.

Конституциялық Судтың мәжлисинде пухаралардың туурьдан-туурь шығуына хуқық берилмеген. Егерде бундай зөрүрият туылған жағдайда олар ондай хуқыққа ийе болған уйымлар хәм шахслар арқалы шығуына болады.

Конституциялық суд ҳақында нызамның 21 статьясы асас Конституциялық Судтың мәжлисинде Олий Мажлис, Өзбекстан Республикасы Президенти, Олий Мажлис баслығы, Қарақалпақстан Республикасының Жоқарғы Кеңеси, Олий Мажлис депутатларының улыўма санының кеминде төрттен бир бөлегин құраушы топарлары Жоқарғы Судтың баслығы, Жоқарғы Хожалық судының баслығы, Республика Бас прокуроры, Конституциялық судтың мажлисинде, сондай-

ақ Әдиллик министри де қатнасыуы мүмкин.

Конституциялық судтың ең тийкарғы принципи, Өзбекстан Республикасы Конституциясына садықлық. Оннан кейин демократиялық әмел менен жумыс апарыу, жумыста гәрәзсизлик, жәриялылық хәм судьялардың хуқықларының теңлиги Конституциялық Суд хәм оның судьялары өз жумысында Өзбекстан республикасының Конституциясына бойсынып жумыс ислейди.

Конституциялық Суд баслығының хәм ағзаларының миннетин атқарыу депутатлық мандатқа үйлеспейди. Олар сиясий партиялардың хәм хәрәкетлердин ағзалары бола алмайды.

Сондай-ақ қандай да бир хәқи төлетуғын басқа лаўазымларды ийеләуге болмайды.

Соның менен бирге олар қол қатылмаслық хуқықынан пайдаланады.

Конституциялық Судтың шешимлери жәриялануы пайытынан баслап күшине киреди. Олар саррас орынланыуы керек хәм шағым етиуге жатпайды.

Генжемурат ПИРЖАНОВ,

Өзбекстан Республикасы Конституциялық судының судьясы.

Сууретлерде: онда Нөкис қалалық ички ислер бөлими баслығының орынбасары Мақсет Алламурастов (солда) инспектор Тазабай Срашев пенен жумыс барасында пикирлеспекте.

Солда: Эмударья районьындағы Манғыт ширкетшилик бирлеспеси участка инспекторы, милиция аға лейтенанты Юсупбай Сапарбаев атызларда салы жыйымның барысын гүзетпекте.

Бажыхана хабарлайды

1996 жылдың 12 октябрь күни саат 23.00 де Хожели—Қоңырат жолында кетип баратырған мәмлекетлик белгиси 94—47 КПЛ КамАЗ маркалы машинасы айдаушысы А. Мырзанов №3 бажыхана посты хызметкерлери тәрәпинен тоқтатылып тексерилгенде пухара А. Султанов баҳасы 12 мың сом болған 200 литр өсимлик майын, пухара С. Тлеубаев хәм С. Нурекешев баҳасы 25 мың 650 сом болған сырт елден шыққан 20-қалта унды нызамсыз жол менен Қазақстан Республикасына алып кетип баратырғанлығы белгили болды.

Усы күни Хожели—Қоңырат жолында баратырған айдаушысы М. Матирзаев, мәмлекетлик белгиси 49—93 КПМ «Татра—815» автомашинасы тоқтатылып тексерилгенде пухаралар А. Қалбаев хәм А. Қалжанов баҳасы 26.390 сом болған 754 кг гуришти нызамсыз түрде алып баратырғанда қолға түсти.

1996 жыл 18 октябрь күни саат 13 лер шамасында «Қоңырат—Бейнеу» почта—жүк поездан №3 бажыхана хызметкерлери көзден өткергенде пухаралар П. Шерниязов, Б. Гүлмуратов, Г. Нуратдинов, К. Алибеков, Г. Даўлетмуратовалар баҳасы 184.800 сом болған 1320 кг сары майды нызамсыз жол

менен Қазақстанға алып кетпенди болғанда иркилди.

1996 жыл 29-октябрь күни саат 15.30 да «Қоңырат—Бейнеу» почта—жүк поезди көзден өткерилгенде пухаралар Е. Досетов, С. Жумамуратова баҳасы 24500 сом 350 кг сүт порошогың Қазақстанға алып кетиу нийети менен баратырғанлығы белгили болды.

1996 жыл 6-ноябрь күни саат 16.15 минут өткенде «Нөкис—Волгоград» жолаушысы поезди бажыхана хызметкерлери тәрәпинен тексергенде пухаралар З. Сайдова хәм Б. Бабажанов улыўма баҳасы 64000 сом болған 160 дана төсеклик затларды нызамсыз түрде Россия Федерациясына алып кетип баратырғанлығы мәлим болды.

Усы жылдың 10 айы ишинде нызамсыз жол менен гябент затларын алып жүрген 26 факт анықланды, соннан екеуи контра-бандалық жол менен гябентлик затларын алып баратырған екен.

Нызам бузыушылардан 4 килограмм гябентлик затларды тартып алынды хәм барлық фактлер бойынша қылмыстық ис қозғатылды.

Усынысын қууатлаймыз

«Адам хәм Нызам», газетасының №4-ши 1996 жылы 8-ноябрь санында «УСЫНЫС ЕТЕДИ» атлы тема менен жарияланған Кеңесбай Дабыловтың мақаласын оқып шықтым. Мақала бүгінги күннің талабына ылайық мәселени көтерген. Хәзирги қытшылық уақытларда газетаны сапалы, қунлы, мазмунлы етип шығарыу ушын турмыстағы дәлили фактлер керек. Сонлықтан Қарақалпақстан жағдайында журналистлер ушын хәм газеталарды өз хабаршылары ушын районларға хызмет бабында командировкаларға барғанда автотранспортта бийпул журиу ушын хәкиметтиң арнаулы қарары керек, деген дурьы усыныс. Биз бул усынысты толық қууатлаймыз.

1993 жыл Қарақалпақстан жазыушыларына Республика территориясында бийпул жүриу хәқында Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси қарар шығарды. Ал турмыстың қайнаған жеринде күн демей, түн демей жууырып жортып жүрген журналистлерге хеш қандай жеңиллик берилмей атыр. Кейинги уақытлары нақдай ақшаның жетиспеушилигине айлықлар уақтында бериле-бермейди. Сонылықтан Кеңесбай Дабылов жудә дурьы усыныс еткен. Биз ветеран журналистлер оның усынысын толық қууатлаймыз. Биздиң бул пикиримизди Республикамыздың жоқарғы хәкиметлик уйымлары дыққатқа алады деген үмиттеміз.

О. ТОҚЫМБЕТОВ,
Ветеран журналист. Шымбай району.

ХҰРМАТЛИ МУШТАРИИ

СИЗ 1997 ИИЛ УЧУН ҚОРАҚАЛПОФИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХУҚУҚНИ МУҲОҒАЗА ЭТИШИДОРЛАРИНИНГ ИЖТИМОИИ-ХУҚУҚИ ГАЗЕТАСИ «АДАМ ҲАМ НЫЗАМ»ГА ЕЗИЛИШНИ УНИТМАДИНГИЗМИ?

ГАЗЕТАНИНГ ФУҚАРОЛАР УЧУН ИИЛЛИК ОБУНА БАҲОСИ —260 сўм.

ЯРИМ ИИЛГА—130 сўм.

УЧ ОЙГА — 65 сўм.

КОРХОНА ВА ТАШКИЛОТЛАР УЧУН ЭСА ИИЛЛИК ОБУНА БАҲОСИ — 600 сўм.

ЯРИМ ИИЛГА —300 сўм.

УЧ ОЙГА—150 сўм. Индекс 64624.

РЕКЛАМАНГИЗ ҚОРАҚАЛПОФИСТОННИНГ ҲАММА ГУШАЛАРИГА ЕТИБ БОРАДИ

—уни «АДАМ хәм НЫЗАМ»да чоп эттиринг!

ЮҚОРИ САМАРАДОРЛИК, ТЕЗ КОРЛИК ВА АРЗОН БАҲОЛАР

—бизнинг газетамиз рекламасига хосдир!

«АхН»га қўнғироқ қилинг!
телефонимиз: 4—47—59

Бас редактор: Нарбай ТӨРЕБАЙ улы.

Редакцияның жәмийетлик кеңесгөйлери:

Парахат АЙТНИЯЗОВ, Сейтназар ЕРЖАНОВ, Ботир МАТМУРАТОВ, Халмурза МАМУТОВ, Фархад НИЗАМОВ, Азат НУРЖАНОВ, Жаңабай САДЫҚОВ, Жаңабай ШЫЛМАНОВ, Замира ШАМУРАТОВА, Ҳақимбой ҲАЛИМОВ.

«АДАМ ҲАМ НЫЗАМ» ШӨЛКЕМЛЕСТИРИУШИЛЕР; Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасы, Әдиллик Министрлиги, Ички ислер Министрлиги.

Газета А—3 форматында нұсқасы 2500 565 буйыртпа менен басылды.

Мәкан жайымыз;
Инд; 742000. Нөкис қаласы
Гәрәзсизлик көшеси №44 жай.
телефон; редактор; 4—47—59.

Басыуға рұхсат етилген уақты 15.00
Индекс 64624